

Dato: 02.06.2010
Arkivref: 2008/7360-6

Saksnr	Utvalg	Møtedato
	Fylkesutvalg	02.09.2010

Forslag til endringer i valgloven - høring

Innstilling

Akershus fylkeskommune slutter seg til de foreslåtte endringer i valgloven.

Saksredegjørelse

Bakgrunn

Kommunal- og regionaldepartementet har sendt på høring forslag til endringer i valgloven. I tillegg foreslås det enkelte endringer i valgforskriften. Bakgrunn for forslagene er departementets omfattende evaluering av stortingsvalget i 2009, samt OSSEs anmodninger etter observasjon av valget.

Departementet foreslår følgende lovendringer:

1. En kandidat skal kunne be seg fritatt fra å stå på valgliste ved kommunestyrevalg og fylkestingsvalg dersom vedkommende legger fram erklæring om at han/hun ikke sympatiserer med valglisten.
2. Tidspunktet for innlevering av listeforslag settes til kl. 12 den 31. mars og tidspunkt for tilbakekalling av listeforslag settes til kl. 12 den 20. april.
3. Folkeregistermyndigheten pålegges å lage et "foreløpig manntall" pr. 1. april i valgåret.
4. Krav til forsegling av urner på valgdagen. Dagens krav i valgforskriften til forsegling av valgurner ved forhåndsstemmegivningen foreslås fastsatt i lov.

Høringsfristen er satt til 1. september 2010.

Regler for manntall

Ved kommunestyrevalg skal valglistene leveres valgstyret for kontroll og godkjenning. Ved fylkestingsvalg og stortingsvalg leveres listene til fylkesvalgstyret for kontroll og godkjenning. Lister skal innleveres innen 31. mars i valgåret, og listene skal være godkjent av valgmyndighetene innen 1. juni.

I valgloven § 6-6 er valgmyndighetenes behandling av listeforslaget regulert, blant annet framkommer det at valgmyndighetene skal sørge for at valglistene oppfyller lovens krav. Valgmyndighetene skal i henhold til valgloven kontrollere valgbarheten til de foreslåtte kandidatene på listeforslagene og at underskriverne har stemmerett ved valget. For å kunne

foreta en slik kontroll har kommunene og fylkeskommunene behov for tilgang til manntallsopplysninger fra ca 1. april i valgåret.

Verken valgloven eller valgforskriften har hjemmel for å pålegge folkeregistermyndigheten å stille slike data til disposisjon for kommunene før skjæringsdatoen. Etter gjeldende lovgivning eksisterer det ikke et manntall på dette tidspunktet for godkjenning av valglistene. Manntallet oppstår først 30. juni i valgåret.

Departementet foreslår at folkeregistermyndigheten i lov pålegges å stille manntallsopplysninger til disposisjon for kommunene pr. 1. april i valgår.

Frist for innlevering av listeforslag

Fristen for innlevering av listeforslag er 31. mars i valgåret. Lovens ordlyd må forstås slik at fristen løper ut kl. 24 den 31. mars. Departementet foreslår å sette et bestemt klokkeslett innenfor rammen av vanlig arbeidstid den 31. mars for utløp av fristen, slik at man har oversikt over om fristen etterleveres. Departementet mener at klokken 12 er et passende tidspunkt.

Dersom fristen faller på en helligdag, løper fristen ut den nærmest påfølgende hverdag. Departementet mener gode grunner taler for at valgloven bør oppdateres på dette punktet, slik at lørdag blir likestilt med helligdager når det gjelder beregning av frister. Dette vil innebære at dersom 31. mars faller på en lørdag, vil fristen for innlevering av listeforslag utløpe påkommende hverdag.

Fristen for tilbakekalling av listeforslag er 20. april. Det er ikke angitt noe klokkeslett for når tilbakekallingen må være innlevert hos valgmyndighetene. Departementet mener at det bør være det samme for denne fristen som for innlevering av listeforslagene, og foreslår at fristen utløper kl. 12.

Plikt til å stille til valg (ombudsplikt)

Et sentralt element i vår valgordning er ombudsplikten. Denne plikten innebærer at den som blir nominert på en valgliste plikter å stille til valg, og å påta seg vervet, med de plikter og rettigheter dette medfører, dersom vedkommende blir valgt. Ombudsplikten er hjemlet i Grunnloven § 63 og i valgloven § 3-1 (stortingsvalg), og valgloven § 3-3 (fylkestingsvalg og kommunestyrevalg). Det er ikke noe krav etter loven at man må gi sitt samtykke for å bli nominert på en valgliste. Det stilles heller ikke noe krav om at forslagsstillerne skal underrette de som blir ført opp som kandidater, før listeforslagene blir innlevert.

Erfaringsmessig skaper ombudsplikten en del oppmerksomhet og enkelte saker/klager foran hvert valg. Det reageres da særlig på det forhold at personer føres opp på valglistene uten å bli forespurt og heller ikke har reell mulighet til å be seg fritatt uten å måtte melde seg inn i et politisk parti. Det er også velgere som av rent prinsipielle grunner reagerer på at noen blir tvunget til å stille til valg mot sin vilje.

Departementet mener at man fortsatt bør holde fast ved ombudsplikten, men at det bør vurderes å justere regelverket noe, for å fjerne uheldige effekter som følger med plikten. Det foreslås derfor en ny fritaksgrunn ved kommunestyre- og fylkestingsvalg, som gir adgang for en kandidat til å kreve seg strøket fra et listeforslag man ikke kan gi sin støtte til, uten at man skal være tvunget melde seg inn i et parti. Departementet foreslår at dette gjøres ved at kandidaten legger fram en erklæring overfor valgmyndighetene om at vedkommende ikke kan stille som kandidat fordi vedkommendes politiske synspunkt eller overbevisning er i strid med det syn valglisten representerer.

Valgloven har noenlunde like bestemmelser for både stortingsvalg og kommunestyre- og fylkestingsvalg når det gjelder retten til å kreve seg strøket fra en valgliste. Dette kan i utgangspunktet tale for at eventuelle forslag om endringer kan legges fram samtidig. Når det gjelder fritaksregelen ved stortingsvalg bygger denne på Grunnloven § 63 første ledd bokstav d, som er direkte overført til valgloven. Valgloven § 3-2 kan dermed ikke endres før Grunnlovens fritaksbestemmelse er endret. Forslag til grunnlovsendringer må fremmes av stortingsrepresentanter.

Forsegling av urner

I Norge er det ikke noe lovfestet krav om at urner skal være forseglet på valgdagen. Det har vært opp til den enkelte kommune om de har ønsket å forsegle valgurnene, en mulighet få kommuner har benyttet seg av. Departementet er kjent med at velgere fra tid til annen har stilt spørsmål ved hvorfor valgurnene på valgdagen ikke er forseglet. Gjeldende praksis ikke er ikke i overensstemmelse med internasjonale standarder. Departementet foreslår at forsegling av valgurnene lovfestes.

Fylkesrådmannens vurderinger

Fylkesrådmannen slutter seg til departementets forslag til endringer i valgloven. Fylkesrådmannen mener for øvrig at det også ved stortingsvalg bør bli adgang for en kandidat til å kreve seg strøket fra et listeforslag han/hun ikke kan gi sin støtte til.

Oslo, 23. august 2010

Harald K. Horne

Saksbehandler: Hans Børte

Utrykte vedlegg: Høringsbrev og høringsnotat finnes på <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/hoeringer/hoeringsdok/2010/horing---evaluering-av-valget-i-2009-for.html?id=606479>